

XIII. Hätäapukomitea.

Helsingin kaupungin hätäapukomitean kevättalvelta 1918 antama kertomus oli seuraavaa sisällystä:

Komitean jäsenistö.

Kokouksessaan syyskuun 18 päivänä 1917 päätti kaupunginvaltuusto asettaa semmoisen hätäapukomitean, josta tarkemmin mainitaan kaupunginvaltuuston helmikuun 25 päivänä 1913 tekemässä päätöksessä, ja valitsi sen puheenjohtajaksi everstiluutnantti O. Ehrströmin, jäseneksi pankinjohtaja F. Hallion sekä varajäseniksi lakitieteenkandidaatti E. Cavoniuksen ja filosofiantohtori J. af Forselleksen. Komitean muina jäseninä olivat: sosialilautakunnan valitsema jäsen neiti Eva Somersalo, varamiehenä prokuristi C. F. Fagerholm, vaivashoitohallituksen valitsema jäsen rakennusmestari W. Ekman, varalla koulunjohtajatar Sofia Streng, kunnan työvälistysoimiston johtokunnan valitsema jäsen rouva Seidi Swendelin, varamiehenä johtaja A. H. Karvonen, Helsingin työväenyhdistyksen valitsema jäsen räätäli E. A. Peltonen, varamiehenä kivityöntekijä T. Pietikäinen, suomalaisen työväenliiton valitsema jäsen toimittaja Emil Forsgren, varamiehenä kivityöntekijä P. Kanerva, sekä ruotsinkielisen työväenyhdistyksen valitsema jäsen maalari Elis Ahlbom, varamiehenä työmies Viking Vallsten.

Kokouksessaan joulukuun 7 päivänä 1917 päätti kaupunginvaltuusto kehoittaa Helsingin työväenyhdistystä valitsemaan lisäksi kaksi varsinaista ja kaksi varajäsentä komiteaan, ja valitsi mainittu yhdistys jäseniksi herra Heikki Ruusurinteen ja rouva Ida Aalle-Teljon sekä varajäseniksi herra Ilmari Kotijärven ja neiti Olga Lagerstamin.

Lokakuun 18 päivänä 1917 hätäapukomitea perustautui, mutta komitean puheenjohtaja oli jo syyskuun 21 päivästä ottanut osaa väliaikaisen hätäapukomitean töihin.

Hätäapukomitean kokouksessa helmikuun 14 päivänä 1918 puheenjohtaja ilmoitti, ettei hän kapinan puhkeamisen ja sen yhteydessä olevain asianhaarain johdosta enää voinut pysyä toi-

messaan. Samalla kertaa erosivat muutkin komitean porvarilliset jäsenet.

Kapinan kukistamisen jälkeen olivat kaikki sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluvat hätäapukomitean jäsenet kaupungista hävinneet ja kaupunginvaltuusto päätti näiden sijaan asetettavaksi erinäisten armeliaisuustyötä harjoittavain liittymäin edustajia sekä siten uudesti muodostettuun komiteaan lisäksi valittavaksi yhden työväenedustajan. Paitsi edellä lueteltuja porvarillisia jäseniä tuli komitea siten käsittäneeksi seuraavat henkilöt: työväenedustajan puuseppä Kaarlo R. Heinosen, yleisen hätäapukomitean valitseman professori M. Heikinheimon ja kirkkoherra K. V. Hurmerinnan, kaupunkilähetyksen valitseman kirkkoherra H. Sjöblomin ja diakonissa E. Sohlmanin, rahatoimikamarin valitseman arkkitehti A. Nybergin, pelastusarmeijan valitseman herra R. A. Wahlströmin sekä naisjärjestöjen apukomitean valitseman kamreerinrouva E. Holmbergin.

Kesäkuun alusta tuli kirkkoherra H. Sjöblomin sijaan pastori K. Ilmonen.

Kesäkuukausina toimi arkkitehti A. Nyberg komitean puheenjohtajana.

Kokouksessaan heinäkuun 1 päivänä 1918 kaupunginvaltuusto päätti valtuuttaa hätäapukomitean palvelukseensa ottamaan sopivan henkilön järjestämään ja johtamaan hätäaputöitä, ja valitsi komiteaksi kokouksessaan elokuun 21 päivänä herra E. Kumeniuksen.

Venäjän vallankumouksen maaliskuussa 1917 puhjettua lakka-
sivat vähitellen Venäjän hallituksen Suomessa aloittamat linnoitus-
työt sekä sotateollisuus. Tämän johdosta syntyi suurta työnpuu-
tetta. Heinäkuun lopulla oli työttömäin luku Helsingissä niin suuri,
että rahatoimikamari katsoi tarpeelliseksi asettaa väliaikaisen hätä-
apukomitean¹⁾. Tämä komitea piti perustavan kokouksensa elo-
kuun 4 päivänä.

Työttömyyden
syyt.

Miesten työnpuute saavutti kuitenkin jo heinäkuussa semmoisen laajuuden, että hätäaputöitä täytyi järjestää, ja valtuutti rahatoimikamari rakennuskonttorin panemaan käyntiin erinäisiä kadunaukaisutöitä²⁾.

Väliaikaisen
hätäapukomi-
tean toiminta.

Naisten keskuudessa vallitsevan työttömyyden poistamiseksi väliaikainen hätäapukomitea kääntyi kaupunkilähetyksen, pelastusarmeijan sekä järjestyneen työväen työttömyyskomitean puoleen, jotka liittymät ottivatkin järjestääkseen erilaisia töitä. Lokakuun keskivaiheilla oli työttömyyskomitean järjestämissä töissä 44, kaupunkilähetyksen töissä noin 60 ja pelastusarmeijan töissä noin 20 naista.

¹⁾ Ks. 1917 vuod. kert. siv. 140. — ²⁾ S:n siv. 64 ja seur.

Eri työpaikoissa suoritettiin pääasiassa ompelu- ja neulomaita sekä valmistettiin n. s. tallukoita, mutta kun useimmat työttömistä naisista olivat ulkotyöläisiä, pyrki komitea järjestämään tämöisillekin henkilöille sopivia töitä. Sitä varten järjestettiin Boxbackassa hätäaputöiksi¹⁾ erään laskuojan oikomista ja kaivamista sekä ojitusta ja kyntöä y. m. Näissä töissä oli lokakuun alussa noin 90 henkilöä eli 48 miestä ja 42 naista. Kustannukset rautatiematkasta Boxbackan pysäkille ja sieltä takaisin suoritti ensin väliaikainen hätäapukomitea, mutta sittemmin hankittiin rautatiehallitukselta vapaaliput.

Henkilöitä hätäaputöihin otettaessa oli noudatettava siinä kohden aikaisemmin hyväksytyjä sääntöjä, nimittäin: 1) että tällaisia töitä saivat ainoastaan Helsingin kaupunkikunnassa kotipaikka-oikeutta nauttivat henkilöt; 2) että työtä ei annettu henkilöille, jotka olivat ainoastaan tilapäisesti työttöminä, vaan tuli työttömyyttä olla jatkunut ainakin 8 päivää; 3) ettei työtä annettu henkilöille, jotka ottivat osaa lakkoon tai olivat työkiellon alaisia; 4) että työhön otettiin ainoastaan kunnan työvälistöimiston osoittamia henkilöjä; sekä 5) että oli pidettävä työhön otettujen henkilöjen erityistä luetteloa.

Tästä oli kuitenkin komitean päätöksen mukaan tehtävä se poikkeus, että henkilöjä, jotka olivat työkiellon alaisia, mutta itse eivät olleet sitä aiheuttaneet, voitiin ottaa hätäaputöihin. Työhön otettaessa oli etusija annettava naimisissa oleville sekä perheellisille henkilöille.

Boxbackan töissä määrättiin miehille maksettavaksi sama palkka kuin kaupungin muille vähäpalkkaisimmille työntekijöille eli Smk 1:55 tunnilta ja naisille 1 markka tunnilta, mihin sekä miehille että naisille tuli lisäksi kalliinajanlisäystä Smk 1:60 kulta-kin työpäivältä sekä henkilöille, joilla oli lapsia elätettävänä, 65 penniä lasta ja työpäivää kohti.

Työnjohtaja oikeutettiin miehille järjestämään urakkatyötä, jos tämä osoittautui kaupungille edullisemmaksi, mutta siitä maksettu tuntipalkka ei saisi olla Smk 2:20 suurempi.

Hätäaputyönä suoritetusta käsityöstä määrättiin maksettavaksi, mikäli mahdollista, kappalehinta, jolloin laskettiin, kuinka paljon kukin työläinen saattoi päivässä valmistaa. Palkan tarkoituksena oli taata vähin toimeentulo. Tunnilta maksettaisiin 1 markka. Sitä paitsi annettaisiin elatusapua 65 penniä päivässä kutakin lasta kohti, jota vastoin kalliinajanlisäyksiä ei maksettaisi. Edelleen määrättiin, ettei yksityisille henkilöille saanut antaa kappaletyötä

¹⁾ Ks. 1917 vuod. kert. siv. 74.

rajattomin määrin, vaan ainoastaan sen verran, että he voivat elättää itsensä.

Kun työttömäin joukossa oli paljon henkilöjä, joilla ei ollut kotipaikkaoikeutta Helsingissä, päätti komitea hankkia näille vapaa-liput rautateillä voidakseen heille tarjota tilaisuuden matkustaa kotipaikkoihinsa. Lähtijöille annettiin apurahaa enintään 6 markkaa kutakin matkapäivää ja henkilöä kohti, jotka varat maksettiin työ-väen työttömyyskomitean välityksellä, jonka myös tuli pitää huoli työttömäin lähettämisestä. Kaikkiaan lähetettiin kotipaikoilleen 294 henkilöä, jota paitsi maaseudulle siirtyi 92 henkilöä, joilla oli kotipaikkaoikeus Helsingissä.

Työttömyys kuitenkin laajenemistaan laajeni ja samaten siitä johtunut hätä. Tämän johdosta rahatoimikamari elokuun 9 päivänä päätti valtuuttaa Helsingin kaupungin kansanravintohallituksen asettaman kalliinajanavustuskomitean yksissä neuvoin väliaikaisen hätäapukomitean kanssa jakamaan suoranaisia avustuksia ei ainoastaan työttömille naisille, vaan työttömille miehillekin, siihen kat-somatta oliko heillä kotipaikkaoikeus tässä kaupungissa vai ei¹⁾.

Lokakuun 18 päivänä 1917 piti kaupunginvaltuuston asettama hätäapukomitea perustavan kokouksensa ja samalla väliaikainen hätäapukomitea valtuuston päätöksen²⁾ mukaisesti lopetti toimin-tansa. Vaikka kaupunginvaltuuston hätäapukomitealle antama teh-tävä lähinnä tarkoittaa työn hankkimista työttömille naisille, käsittää se kuitenkin myös velvollisuuden pitää silmällä miesten keskuudessa vallitsevaa työttömyyttä. Hätäapukomitea on sentähden ollut yhteis-toiminnassa kaupungin rakennuskonttorin kanssa, joka rahatoimi-kamarin välityksellä on kaupunginvaltuustolle tehnyt ehdotuksia töiden järjestämisestä ja jonka käytettäväksi on annettu tarpeelliset määrärahat³⁾. Seuraavasta yhdistelmästä näkyy, minkä verran työntekijöitä heinäkuusta 1917 tammikuuhun 1918 oli rakennus-konttorin järjestämissä töissä:

Hätäapukomi-
tean perustava
kokous.

heinäkuussa	1,396—1,480	lokakuussa	2,975—3,124
elokuussa	2,090—3,107	marraskuussa	2,415—3,397
syyskuussa	3,073—3,138	joulukuussa	3,299—4,400
		tammikuussa	4,770—7,081

Edellä mainitusta työntekijäluvusta on tuhatkunta katsottava vakinaisiksi, jota vastoin muut kuuluivat työttömäin luokkaan.

¹⁾ Ks. 1917 vuod. kert. siv. 138. — ²⁾ S:n siv. 141 ja tätä kert. siv. 366. —

³⁾ Ks. 1917 vuod. kert. siv. 64 ja 74.

Kapinan päätyttyä oli rakennuskonttorin töissä huhtikuussa noin 1,300 miestä, joka määrä sitten vähitellen supistui ja oli lokakuussa 876 miestä.

Boxbackan
työt.

Kapinan aikana oli Boxbackan töitä jatkettu noin 45 henkilöä käsittävällä työvoimalla, enimmäkseen naisilla, jotka saivat palkan kapinallisilta. Kapinan kukistamisen jälkeen ryhtyi laillinen hätäapukomitea valvomaan näitä töitä, joiden kaupunginvaltuuston päätöksen¹⁾ mukaan tuli käsittää, paitsi edellä mainitun viemärin kaivuun jatkamista, myös ampumahautain täyttämistä sekä väkäs-lanka-aitain poistamista. Osoittautui kuitenkin nyt paljon vaikeamaksi kuin aikaisemmin saada työttömiä naisia lähtemään näihin töihin, sillä suuri osa heistä oli perheenäitejä, joilla oli lapsia ja jotka eivät sentähden voineet koko päiväksi poistua kaupungista, varsinkin kun ravintoaineiden hankkiminen tuotti suuria vaikeuksia. Ainoa huojennus, mikä hätäapukomitean onnistui hankkia Boxbackassa työskenteleville, oli, että liemiruokaa kerran päivässä lähetettiin kansanravintohallituksen keittolasta maalle ja siellä myytiin työläisille. Syksyllä ja kesällä oli työläisiä noin 80.

Työtuvat.

Niinkuin edellä mainittiin²⁾, oli väliaikaisen hätäapukomitean onnistunut saada pelastusarmeija, kaupunkilähetys ja järjestyneen työväen työttömyyskomitea järjestämään hätäaputöitä naisille. Sen johdosta että sopivain huoneistojen saanti kohtasi vaikeuksia, ei aluksi voitu järjestää suurisuuntaisempaa avustustoimintaa, mutta lokakuussa 1917 luovutti tehtailija A. K. Christides komitean käytettäväksi suurimman osan omistamaansa It. viertotien taloa n:o 7. Komitea päätti talon alakerrokseen laittaa pesulaitoksen, johon tarkoitukseen huoneistot hyvin soveltuivat. Nämä huoneistot täytyi kuitenkin varsin perinpohjaisesti korjauttaa ja sisustuttaa. Yläkerrokseen laittoi naisjärjestöjen hätäapukomitea naisten työtuvan.

Tammikuun alussa 1918 onnistui komitean vuokrata varsin iso sali Simon- ja Annankadun kulmauksessa sijaitsevasta Maanviljelijäin maitokeskusosakeyhtiön talosta. Sinne naisjärjestöjen hätäapukomitea laittoi toisen naisten työtuvan, jossa 200—250 naista suoritti erilaisia töitä, niinkuin alusvaatteiden, sukain, käsineiden, pukujen, esiliinain y. m. valmistusta.

Kapinan päätyttyä teetettiin tässä työtuvassa laajassa mitassa töitä Suomen sotaväen intendenttiosastolle. Hätäapukomitea katsoo tässä olevan huomauttaminen näiden naisjärjestöjen työtupain suuresta merkityksestä, niissä kun tottuneet opettajattaret harjoit-

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 155 ja seur. — ²⁾ S:n siv. 367.

tavat työttömiä naisia naisten käsitöihin ja siten lisäävät heidän ansiokykyään.

Kaupunkilähetykskin avusti sekä ennen että jälkeen kapinan häätäpukomiteaa järjestämällä työttömille töitä, joissa toimi 140 naista.

Niinikään jatkoi pelastusarmeija hätäaputoitään, etusijassa tallukkain valmistusta, kapinan puhkeamiseen asti. Näissä töissä oli noin 30 naista. Kapinan kukistamisen jälkeen täytyi nämä työt lopettaa työaineiden saantivaikeuden johdosta.

Myöskin järjestyneen työväen työttömyyskomitean naisille järjestämiä töitä jatkui hätäapukomitean valvonnan alaisina kapinan puhkeamiseen asti, ja toimi niissä satakunta naista.

Näitä naisten töitä ei teetetty ainoastaan asianomaisissa työhuoneistoissa, vaan saivat useat, varsinkin perheenäidit, niitä suorittaa kotonaan.

Hätäapukomitean Siltasaarenkadun talosta n:o 8—10 vuokraamassa huoneistossa säilytettiin komitean ostamat kankaat ja muut työaineet sekä valmiit vaatekappaleet. Varaston kirjanpitoa ja hoitoa toimittamaan asetettiin eräs komitean työläisedustajista, joka osoittautui siihen sangen sopivaksi. Rahatoimikamarin välityksellä onnistui komitean lokakuun lopulla 1917 saada käytettäväkseen eräs Kasarmintorin kauppahallin myymälä, missä hätäaputoinā teetettyjä vaatekappaleita pidettiin kaupan. Sitä paitsi avattiin toinen myyntihuoneisto It. viertotien talossa n:o 7. Myytäviksi annettuja tavaroita hinnoittelemaan sekä myyntiä valvomaan asetettiin jaosto.

Valmiiden töiden myynti.

Näistä valmiiden vaatteiden varaston rahaksimuuttotyöryhmissä huolimatta varasto kuitenkin karttumistaan karttui. Syynä tähän oli ainakin osittain, että näiden vaatekappalten hinnat olivat verraten kalliit, mutta senkin jälkeen kuin hintoja oli tuntuvasti huojistettu, niin että niistä koitui voiton sijasta tappiota, oli menekki huono. Valmisteittensa menekin lisäämiseksi otti hätäapukomitea tammi-kuun alussa palvelukseensa erään rouvashenkilön, joka matkustelisi maaseudulla tarjoamassa näitä tuotteita kaupan. Kaikista edellä luetelluista toimenpiteistä huolimatta kuitenkin valmiiden vaatteiden varasto oli kapinan puhjetessa melko suuri. Sitä säilytettiin osin maitokeskuksen huoneistossa Annankadun 43:ssa, osin Siltasaarenkadun talossa n:o 8—10, ja kapinan aikana se joutui punaisten käsiin.

Maitokeskuksen talon ryösti heti kapinan puhjettua punakaarti, sillä tekosyöllä että siellä olisi valmistettu käsiineitä y. m. suojeluskuntalaisille. Komitean puheenjohtaja pani jyrkän vastalauseen tätä ryöväystä vastaan, ja komitean työläisedustajat lupasivat

tehdä kaiken voitavansa varaston palauttamiseksi. Sitä ei kuitenkaan palautettu. Suuri osa ryöstetystä tavarasta, nimittäin kaikki työaineet, saatiin kuitenkin kapinan päätyttyä takaisin. Siltasaarekadun varrella säilytetty varasto niinkään kärsi kapinan aikana suuria vaurioita, vaikka niitä nyttemmin on vaikea saada selville, kun kirjanpito tuohon ja lähinnä edelliseen aikaan oli epätäydellinen. Näyttää kuitenkin siltä, kuin olisivat asianomaiset koettaneet suojella varastoa sekä maksu olisi suoritettu ainakin jostakin anastetun tavaran osasta. Niinpä on työväen työttömyyskomitean kirjoissa 39,000 markan tuloerä varastosta myydyistä vaatekappaleista. Nämä varat kuitenkin talletettiin kapinan aikana juoksevalle tilille Suomen pankkiin, jonka johtokunta on kieltäytynyt niitä maksamasta, joten kaupunki on ne menettänyt.

Pesulaitosten
haltuunotto.

Mitä tulee edellä mainittuun It. viertotien talossa n:o 7 sijaitsevaan pesulaitokseen, otti työväen työttömyyskomitea sen hoitaakseen, kuitenkaan täysin onnistumatta tehtävässään. Osin tuotti taloudenhoito vaikeuksia, osin osoittautui vaikeaksi pitää voimassa kuria laitoksessa, mistä vihdoinkin oli seurauksena, että työväen työttömyyskomitea tammikuun 24 päivänä 1918 luopui laitoksen johdosta. Kapinan päätyttyä naisjärjestöjen hätäapukomitea hoiti pesulaitoksen yllävalvontaa. Uuden johdon ei onnistunut saavuttaa mainittavasti parempaa taloudellista tulosta, mutta järjestys laitoksessa oli hyvä.

Vuoden 1917 lopulla hätäapukomitea otti hoitoonsa Sepänkadun talossa n:o 19 sijaitsevan suuren Puritas nimisen pesulaitoksen. Tämä laitos oli työläisten tekemän lakon johdosta seissyt kevästä 1917 lähtien, ja jottei tästä vastaisuudessa koituisi vaikeuksia eikä työnhäiriöitä, saivat komitean työläisedustajat toimekseen tiedustella, miten työläistaholla suhtauduttiin asiaan. Pitkien neuvottelujen jälkeen ja työläisedustajain tauttua, ettei entisten työläisten taholta saattanut tulla kysymykseen työn häiritseminen, pantiin pesulaitos käyntiin, jolloin nelisenkymmentä naista sai siellä työtä. Kauan ei työ kuitenkaan ollut jatkunut, ennenkuin laitoksen entisten työläisten taholta toimeenpantiin kaikenmoisia rettelöitä, joita työläisedustajat hyvästä tahdostaan ja antamistaan lupauksista huolimatta eivät voineet torjua. Kapinan aikana oli laitos suljettuna.

Kohta kapinan päätyttyä aloitettiin laitoksen toiminta uudelleen, mutta osoittautui vaikeaksi saada riittävästi työtä, vaikka hinnat olivat mahdollisimman alhaiset. Vasta syyskuun alussa kuitenkin työtä alkoi runsaammin saapua ja silloin myös saatiin eräiden sotaväenosastojen ja sairaalain vaatteet pestäviksi. Laitoksessa voitiin antaa työtä noin 60 naiselle.

Pesulaitos tuotti tappiota 181,751:75 markkaa.

Vakinainen hätäapukomitea hyväksyi edelleen noudatettaviksi samat säännöt¹⁾, mitkä väliaikainen hätäapukomitea oli vahvistanut hätäaputöiden antamiseen nähden; samaten maksettaisiin palkat aikaisemmin vahvistetuin määrin. Marraskuun lopussa ja joulukuun alussa 1917 palkkoja korotettiin niin, että naisten tuntipalkka Boxbackassa oli 1:50, pesulaitoksissa 1:25 sekä käsityöpajoissa 1:15 markkaa. Nämä palkat jäivät sittemmin pysyväisiksi, vaikka niitä monasti, jopa uhkaavin sanoin, vaadittiin korotettaviksi.

Hätäaputöihin ottamisessa ja niiden palkanmaksussa noudatettavat säännöt.

Marraskuun suurlakon päätyttyä saivat hätäaputyöläiset palkkaa lakon ajalta kaupunginvaltuuston kaupungin muille työläisille vahvistamain sääntöjen mukaan.

Hätäapukomitea on toiminnassaan noudattanut sitä periaatetta, että työansiota on mikäli mahdollista hankittava työttömille sekä ettei minkäänlaista avustusta ole annettava henkilöille, joille voidaan hankkia semmoista työtä, että he sillä voivat välttävästi elättää itsensä ja omaisensa samoin kuin että avustusta on annettava vasta kussakin eri tapauksessa toimitetun tutkimuksen jälkeen. Nämä periaatteet, joista komitean työläisedustajatkin olivat täysin yhtä mieltä komitean muiden jäsenten kanssa, kaupunginvaltuusto hyväksyi myöntäessään määrärahoja komitean toimintaa varten.

Avustusten jakaminen.

Komitean oli kuitenkin mahdoton lisätä työtilaisuuksia samassa suhteessa kuin työttömäin luku kasvoi. Kallis aika ja elintarpeiden saantivaikeus lisäksi pahensivat tilannetta. Voidakseen kuitenkin viimeiseen asti olla jakamatta suoranaisia raha-avustuksia päätti komitea marraskuun 24 päivänä kunnan työnvälitystoimiston välityksellä jakaa ruokalippuja niille toimistoon ilmoittautuneille työttömille, joiden oli pitemmän aikaa täytynyt odottaa työtä. Joulukuun ja tammikuun jaettiin 21,350 ruokalippua.

Joulukuun 4 päivänä Helsingin työväenjärjestöjen eduskunta antoi kaupunginvaltuustolle kirjelmän, jossa vaadittiin ryhdyttäväksi toimenpiteisiin työttömyyden ja hädän poistamiseksi²⁾.

Kaupunginvaltuusto päätti tämän johdosta m. m.: hätäapukomitealle osoittaa 300,000 markkaa yksissä neuvoin kansanravinto- ja köyhäinhoitohallituksen kanssa käytettäväksi vaatteiden, jalkineiden y. m. hankkimiseen hädänalaisille työttömille sekä suoranaisten raha-avustusten antamiseen hellittävässä tapauksissa, hätäapukomiteaan valittavaksi lisäksi kaksi työläisedustajaa sekä se-naatille tehdä alistuksen hätäaputöiden järjestämisestä kaupungin läheisyydessä.

1) Ks. tätä kert. siv. 368. — 2) Ks. 1917 vuod. kert. siv. 142 ja seur.

Tähän aikaan oli komitean toimeenpanemissa töissä 342 naista ja 130 miestä, kaupungin hätäaputöissä 3,350 miestä sekä kunnan työnvälitystoimistoon ilmoittautuneita työttömiä 400 miestä ja 360 naista, joista suurin osa oli pitemmän aikaa ollut työttömänä.

Kun hätä näiden keskuudessa oli suuri eikä ollut toiveita että kohdakkoin voitaisiin heille hankkia työtä tai antaa muuta apua, päätti komitea joulukuun 11 päivänä, äänestettyään, nyt poikkeuksellisesti jakaa raha-apuja työttömille, 40 markkaa naimattomille ja 60 markkaa perheellisille; tähän tarkoitukseen osoittaa kaupunginvaltuuston myöntämistä 300,000 markasta enintään 40,000 markkaa; antaa varain jakamisen tehtäväksi komitealle, johon hätäapukomitea, vaivaishoitohallitus ja kansanravintohallitus kukin valitsisivat yhden jäsenen sekä varat jaettaviksi työntekijäin työttömyyskomitean toimistossa sen työvoimia käyttämällä.

Apurahain jakamisessa oli noudatettava seuraavia ohjeita: apurahoja oli annettava perheellisille henkilöille, jotka olivat olleet työttöminä vähintään 5 päivää, ja naimattomille, jotka olivat olleet työttöminä vähintään 10 päivää; työhön kykenemätön henkilö ei saanut apurahaa näistä varoista; näitä apurahoja ei myöskään saanut kieltää työkiellon alaisilta eikä lakkoon osaa ottavilta henkilöiltä; apurahoja annettaisiin niillekin perheellisille henkilöille, jotka eivät olleet Helsingissä hengille kirjoitettuina, mutta olivat olleet täällä pitemmän aikaa töissä ja nyt olivat olleet työttöminä 5 päivää kauemmin; näille henkilöille annetuista avustuksista oli laadittava erityinen luettelo ja niistä koetettaisiin myöhemmin saada valtiolta korvaus.

Apurahoja jakamaan asetettiin avustuskomitea, johon valittiin filosofiantohtori J. af Forselles köyhäinhoitohallituksen, lääketieteen- ja kirurgiantohtori C. Tigerstedt kansanravintohallituksen sekä työmies T. Pietikäinen hätäapukomitean puolesta.

Edellä mainitusta kaupunginvaltuuston myöntämästä 300,000 markan määrärahasta maksettiin suoranaisia raha-apuja 75,030 markkaa 1,432 henkilölle. Näiden varain jako toimitettiin siten, että työntekijäin työttömyyskomitea kirjoitti ja leimallaan varusti asianmukaisen maksunosoituksen, jonka kaupungin rahatoimikonttori lunasti. Kaikkien avunsaajain luettelo laadittiin. Tammikuun 24 päivänä kaupunginvaltuusto myönsi¹⁾ edelleen 200,000 markan määrärahan hätäapukomitean yksissä neuvoin köyhäinhoito- ja kansanravintohallituksen kanssa tarkan tutkimuksen jälkeen kussakin eri tapauksessa jaettavaksi suoranaisina raha-apuina tästä kaupungista kotoisin oleville työttömille naisille.

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 144.

Tammikuun alussa 1918 annettiin avustuskomitean käytettäväksi kaksi huonetta ynnä konttori vanhan seurahuoneen kolmannelta kerroksesta. Tämä huoneisto oli kuitenkin kaikkea muuta kuin sopiva; m. m. täytyi avunetsijäin, joiden luku usein oli sangen suuri, seisoa odottamassa vilkkaasti liikennöidyssä välikäytävässä. Työntekijäin työttömyyskomitea, jota hätäapukomitea oli päättänyt käyttää avustuskomitean apuna, sijoitettiin entiseen kenraalikuvernööriintaloon. Yritettiin aluksi tulla toimeen 5-henkisellä palveluskunnalla, josta 2 toimi konttorissa sekä 3 kävi avuntarvitsijain kotona. Tätä henkilökuntaa täytyi kuitenkin pian lisätä.

Hätäapukomitean huoneisto.

Avunanojat ilmoittautuivat konttorissa, missä heidän nimensä kirjoitettiin korttiluetteloon, ja he saivat tulla noutamaan apua, sittenkin tutkimus oli toimitettu. Avustusta annettiin joko elintarpeina kaupungin elintarvemyymälöistä, polttopuina, vaatteina tai jalkineina (Tampereen puukenkätehtaan valmistamia puukenkä), vuokra-apuna tai pantattujen vaatteiden, työkalujen y. m. lunastuksena.

Elintarpeiden saamiseksi annettiin avunanojille konttorissa osoitus, jossa mainittiin, minkä laatuksia elintarpeita annettaisiin ja minkä verran. Tämän osoituksen kaupungin maitokorttikanslia vaihtoi vastaavan määräisiin hinnanalennuslippuihin, myöhemmin hätäapukomitean antamiin maksunosoituksiin, joilla elintarpeita saatiin ja jotka sitten koottiin ja luettiin sekä tarkastettiin maitokonttorin kansliassa, ennenkuin ne esitettiin hätäapukomitean toimiston lunastettaviksi.

Jonkin verran epäröiden olivat hätäapukomitean porvarilliset ainekset päättäneet antaa työttömäin olojen tutkimisen ja heidän avustamisensa työntekijäin työttömyyskomitean toimeksi. Tämä otti kuitenkin tehtävänsä täysin vakavalta kunnalta, mikä saattoi työttömät kaupunginvaltuustolle antamaan hätäapukomiteaan kohdistuvan kantelukirjelmän, jossa huomautettiin olevan sopimatonta toimittaa kotitutkimuksia, ennenkuin avustuksia jaettiin, sekä että jaettiin ainoastaan ruokatavaroita, vaatteita, puupohjaisia jalkineita, (jotka viimeksi mainitut varsinkin suututtivat kantelijoita) eikä rahaa. Tämä kantelu ei kuitenkaan aiheuttanut muuta kuin että komitea päätti työttömille antaa vähäisiä rahamääriä, 2 markkaa kullekin aikuiselle ja 50 penniä kullekin lapselle viikossa.

Kapinan päätyttyä täytyi tähän avustustoimintaan jälleen ryhtyä, kun, niinkuin tunnettu, oli olemassa joukottain elättäjää vailla olevia työttömiä naisia ja perheitä. Valitettavasti ei työtä voitu järjestää yhtä käytännöllisesti kuin aikaisemmin, syystä ettei komitealla tällöin ollut tilaisuutta toimittaa tutkimuksia. Elintarpeiden puutteen johdosta ei voitu niitäkään jakaa, vaan täytyi valitetta-

vasti antaa suoranaisia raha-apuja. Avustuskomitea koetti tässä kuitenkin, mikäli mahdollista, toimia yksissä neuvoin vaivaishoito-hallituksen ja sen rekisteritoimiston kanssa. Kun kuitenkin tässä muodossa annettu avustus tietenkin mitä suurimmassa määrässä vaikutti rappeuttavasti asianomaisten avunsaajain siveellisyyteen, koetti komitea vähitellen supistaa raha-avustuksia ja sen sijaan lisätä työmahdollisuuksia taikka lähettää asianomaiset maaseudulle. Syyskuun alusta lähtien ei apurahoja enää annettu ja avustuskomitea lakkautettiin.

Muut toimen-
piteet.

Helsingin kaupunkikuntaan kuulumattomain työttömäin avustamiseksi osoitti senaatti tammikuun 1918 alussa 15,000 markkaa sekä pyysi hätäapukomiteaa jakamaan nämä varat. Kun kuitenkin jo se työttömäin määrä, jolla oli kotipaikkaoikeus pääkaupungissa, tuotti komitealle työtä ja vaikeuksia enemmän kuin riittämään asti, ei komitea katsonut voivansa vastaanottaa tätä tehtävää.

Varain jakaminen puheenalaisille henkilöille toimitettiin sen-tähden lääninrahastossa. Senaatin myöntämästä määrärahasta jaka-matta jääneet 7,098 markkaa luovutettiin hätäapukomitealle, joka vastaanotti ne sillä ehdolla, että rahat sai käyttää avustuksiksi henkilöille, jotka senaatin myöntämällä vapaalipuilla lähetettiin kau-pungista. Näistä varoista jaettiin ennen kapinaa 4,000 markkaa 1,376 kaupungista lähetetylle henkilölle. Loput, 3,098 markkaa, käytti kapinan päätyttyä kaupunkilähetys, joka silloin otti hoitaak-seen tämän osan hätäapukomitean tehtävää. Tähän toimintahaa-raan, jota täytyy pitää erittäin tärkeänä, käytettiin 80,000 markkaa niistä 500,000 markasta, jotka hätäapukomitean oli kaupunginval-tuuston huhtikuun 25 päivänä 1918 tekemän päätöksen mukaan jaettava eräiden määrättyjen järjestöjen ja armeliaisuusseurain kesken. Rahamäärä oli melko suuri, mutta on muistettava, että heti kapinan kukistamisen jälkeen Helsingin työläisluokkain keskuu-nessa vallitsevan työttömyyden ja hädän lieventämiseksi oli tärkeää mikäli mahdollista vähentää apua tarvitsevain henkilöjen lukua. Kun kesti kuukauden verran toiminnan jälleen aloittamisesta läh-tien, ennenkuin komitean onnistui senaatilta saada vapaalippuja, täytyi aluksi myöntää pois matkustaville ei ainoastaan avustusta, vaan ostaa heille matkaliputkin, minkä johdosta kustannukset nou-sivat näin suureen määrään. Helsingistä lähetettiin maaseudulle 6,962 aikuista ja 2,010 lasta.

Hätäapukomi-
tean toimiston
huoneisto.

Hätäapukomitealle, jonka täytyi toimintansa alussa kokoontua kaupunginvaltuuston kansliahuoneistossa ja joka sittemmin sai pie-nen, tarkoitukseen sängen sopimattoman huoneen rahatoimikama-rin huoneistosta, luovutettiin kapinan päätyttyä osa vanhan kaasulaitoksen It. Heikinkadun 17:ssä olevaa konttorirakennusta, joka

huoneisto oli erittäin sopiva tähän tarkoitukseen. Sinne komitea järjesti kansliansa, joka oli avoinna kaikkina arkipäivinä klo 12—2 i. p. Tässä huoneistossa oli avustuskomiteallakin käytettävänä kaksi huonetta, joissa avuntarvitsijoita vastaanotettiin.

Elintarve- ja sosialilautakunta olivat kaupunginvaltuustolta anoneet arviolta 500,000 markan määrärahaa käteisvarain hankkimiseksi hädänalaisille henkilöille lunastamalla näiden hallussa olevia vääriä seteleitä, mutta kaupunginvaltuusto ei pitänyt tätä menettelyä sopivana, vaan päätti ¹⁾ sen sijaan osoittaa 500,000 markkaa annettavaksi eräitten nimitettyjen järjestöjen ja armeliaisuusseurain sopivalla tavalla suoranaisin raha-avustuksina jaettavaksi kaupungin hädänalaiselle väestölle. Lisätty hätäapukomitea sai tehtäväkseen jakaa mainitun rahamäärän asianomaisten järjestöjen kesken sekä valvoa varain käyttöä ja määrätä jakelussa noudatettavat periaatteet.

Kaupunginvaltuuston myöntämään 500,000 markan jakaminen.

Väliaikainen hätäapukomitea kokoontui toimikautensa kuluessa 12 kertaa ja vakinainen hätäapukomitea lokakuun 18 päivän 1917 ja helmikuun 14 päivän 1918 välisenä aikana 17 kertaa sekä huhtikuun 18 ja syyskuun 30 päivän välisenä aikana 16 kertaa.

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 144 ja 376.